

รามเกียรติ์: ภาพสะท้อนโลกทัศน์ทางการเมืองไทยและสังคมในอุดมคติ
ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก
Ramakien: The Thai Political Worldviews and Utopia of Rama I

ชวัลนันท์ จันทรทรัพย์
Chawannan Jansup
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Ramkhamhaeng University
Corresponding Author. E-mail: gamecosta@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ศึกษารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เพื่อทราบถึงโลกทัศน์ทางการเมืองไทย วรรณกรรมเรื่องนี้รับอิทธิพลจากฉบับก่อนหน้า จึงไม่สามารถตีความโดยการนำเหตุการณ์จริงมาเทียบเคียงได้อย่างแนบสนิท อย่างไรก็ตามเนื้อหาบางส่วนมีการปรับเปลี่ยนจากฉบับก่อนหน้า ในส่วนนี้สามารถนำบริบทสังคมมาเทียบเคียง เพื่อทำความเข้าใจโลกทัศน์ของกวี ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการคือการที่รัชกาลที่ 1 ใช้พระนามในฐานะผู้พระราชทานพระราชนิพนธ์ มากไปกว่านั้นเวลาเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับรัตนโกสินทร์ หมายความว่ารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 มีความสำคัญและมีเป้าหมายทางการเมืองต้นรัตนโกสินทร์สืบสนจากการเปลี่ยนหัวอำนาจแบบฉับพลัน ระเบียบใหม่จึงเป็นที่ต้องการ ดังนั้นรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 จึงถูกประพันธ์ขึ้น กวีสร้างโลกทัศน์แบบไทย เรื่องลำดับชั้นที่กำหนดทุกสรรพสิ่ง เชื่อว่าจักรวาลอยู่บนความไม่เสมอภาค ภายใต้กฎแห่งบุญกรรมและลิขิตก่อให้เกิดโครงสร้างทางสังคมแบบไทย เน้นย้ำหน้าที่และสถานะของมนุษย์ กวีสร้างโลกทัศน์ทางการเมืองที่เป็นประเด็นรองลงมา กล่าวคือเป็นส่วนหนึ่งของโลกทัศน์ ยกตัวอย่าง การเตรียมเป็นกษัตริย์ที่ดี การเป็นขุนนางที่ดี เป็นต้น โดยสรุปกวีสร้างโลกทัศน์แบบไทยที่มองโลกบนความไม่เสมอภาคจนถึงวัฒนธรรมว่าด้วยความอาย เป็นโลกทัศน์ที่ฝังรากลึก คนจำนวนหนึ่งมองโลกบนพื้นฐานแห่งความไม่เสมอภาค การรักษาหน้าเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าความถูกต้อง ก่อให้เกิดสังคมมือถือสาปากถือศีล คำถามที่น่าสนใจคือประชาธิปไตยที่เชื่อว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมจะเติบโตได้ดีแค่ไหนอย่างไร

คำสำคัญ: รามเกียรติ์ฉบับพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก; โลกทัศน์ทางการเมือง; รัชกาลที่ 1

Abstract

This dissertation studied Ramakien- Rama I, exploring the Thai Political Worldview. Ramakien- Rama I is influenced by other previous issues meaning that one cannot interpret by utilizing from the social context alone. However, the author of Ramakien intend changing a number of contents in to answer certain situations during early reign of Rama I, and because of this one can use the social context to interpret only this part to accurately understand the Thai Political Worldview. Moreover, it is extremely remarkable that Rama I used his name as the author which is different from other literatures during the similar time. Furthermore, during his majesty earlier reign, time is considered as significance however, Rama I is not reluctant to create Ramakein despite the fact, this portrays the vitality of Ramakien- Rama I. Rattanakosin encountered several problems during the earlier reign of Rama I, thus order is required. Ramakien- Rama I was written as a new order expressing the Thai Worldview which perceives that all things based on inequality. Men understand his social status and respect the higher hierarchy. This creates the Thai society pattern. In addition, the author creates Political Worldview which is a part of the worldview. In conclusion, the Thai Political Worldview encompasses how men see the world. The Thai Political Worldview believes in an inequality. Also the Guilt Culture is introduced in Ramakien- Rama I. Under this circumstance, men hold onto the notion of saving one face is more important than doing what is right. Up to this point the very interesting question arises whether the Thai Worldview is a drawback for the Thai Democracy.

Keywords: Ramakien Rama I; Political Worldview; Rama I

บทนำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) นิยามความหมายของวรรณกรรมว่าคืองานหนังสืองานประพันธ์ บทประพันธ์ทุกชนิดที่เป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ส่วนวรรณคดีหมายความว่าวรรณกรรมที่ได้รับการยกย่องว่า แต่งดีและมีคุณค่า (พลศักดิ์ จิรไกรศิริ, 2522) ความงามของวรรณกรรมเรียกว่าวรรณศิลป์ ซึ่งมีอยู่สองด้าน คือความงามด้านอรรถิยเป็นความงามที่ถืออารมณ์พึงใจส่วนตัวเป็นหลัก ส่วนความงามอีกด้านคืออภิวัยเป็น ความงามที่เป็นอยู่จริงโดยตัวเองไม่ว่าจะเป็นทางด้านเนื้อหาหรือรูปแบบ วรรณกรรมไม่ได้กำเนิดบนพื้นฐาน ของจินตนาการที่ว่างเปล่าเพียงอย่างเดียว และก็ไม่ได้เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ วรรณกรรมมีลักษณะ สำคัญอยู่สองประการคือเป็นสื่อที่สร้างความบันเทิงพร้อมๆกับการสั่งสอนสังคม (Wilfred L. Guerin, Earle Labor, Lee Morgan, Jeann C. Reesman and John R. Willington, 2005) อริสโตเติลกล่าวว่า สัญชาตญาณการเลียนแบบของมนุษย์เป็นบ่อเกิดของวรรณกรรมและสัญชาตญาณดังกล่าวแยกมนุษย์ออกจาก เครื่องานวรรณกรรมเป็นกระจกสะท้อนสังคมโดยที่กวีอาจหยิบยืมเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นวัตถุดิบสำหรับการ ประพันธ์ มากไปกว่านั้นวรรณกรรมเป็นศิลปะแขนงหนึ่งและโดยธรรมชาติของศิลปะคือการเลียนแบบธรรมชาติ (George Anastaplo, 1983) ทว่าการเลียนแบบดังกล่าวของงานวรรณกรรมอาจมีความงดงามกว่าหรืออาจบรรยาย ภาพที่เลวร้ายกว่าความเป็นจริงก็ได้ สรุปได้ว่าวรรณกรรมคือการเล่าเรื่องผ่านสายตาของกวีและการเล่าเรื่องจะเล่าได้ดี แค่ไหนเพียงใดขึ้นอยู่กับความสามารถในการเข้าถึงสิ่งที่จะนำมาเล่าของกวี

จุดเริ่มต้นของวรรณกรรมเป็นมุขปาฐะมีลักษณะคล้ายนิทานพื้นบ้านเล่าต่อกันจากรุ่นสู่รุ่น เนื้อหาจึงอาจคาด เคลื่อนเพราะถูกเพิ่มเติม ตัดตอนหรือขยายความ เรื่องเล่าแบบมุขปาฐะอาจมีลักษณะเป็นตำนานนักมานุษยวิทยา อธิบายว่าตำนานมีจุดกำเนิดจากสังคมที่นิยมการเล่ามากกว่าการเขียน แต่ในบางครั้ง เราเรียกตำนานว่าวรรณกรรม มุขปาฐะ อันหมายถึงวรรณกรรมที่ถูกเล่า ซึ่งมีความหมายที่อาจฟังดูย้อนแย้งกันเอง(จอห์น ชัตเทอร์แลนด์, 2561) วรรณกรรมเล่าเรื่องและมีเป้าหมายบางประการอาจเป็นเรื่องการปลุกเร้าความรู้สึกนึกคิด หรือความต้องการในการถ่ายทอด อุดมการณ์บางอย่างสู่สังคม โดยเรื่องที่กวีต้องการนำเสนออาจมีมากกว่าหนึ่งประเด็น และเรื่องที่กวีต้องการนำเสนอ อาจเป็นการอธิบายขึ้นตรงๆหรืออาจเป็นการถ่ายทอดแบบอ้อมๆ โดยธรรมชาติของวรรณกรรมเนื้อเรื่องถูก ดำเนินโดยตัวละครเอก หรือที่เรียกว่าฝ่ายฮีโร่ เนื้อเรื่องสะท้อนการเดินทางและการต่อสู้ของตัวละครเอกโดยที่ตัวละครเอก มักทำหน้าที่เป็นภาพแทนของความเชื่อหรืออุดมการณ์และเมื่อถึงจุดหนึ่งในวรรณกรรมตัวละครเอกดังกล่าวย่อม ถูกท้าทายจากปฏิกิริยา พาไปสู่การปะทะกันระหว่างความเชื่อที่แตกต่างของตัวละครเอกและปฏิกิริยา โดยที่บทสรุป ของการต่อสู้แสดงให้เห็นว่าความเชื่อของฝ่ายไหนที่เหนือกว่าแต่อาจไม่ได้หมายความว่าอุดมการณ์ที่ชนะนั้นจะ ถูกต้องหรือดีที่สุดเสมอไป การปะทะกันของคุณค่าอาจเป็นความพยายามของกวีที่จะใช้วรรณกรรมเป็นเครื่องมือใน การแสดงออกถึงความคิด ส่งผ่านความเชื่อของตนสู่สังคมเพื่อเป้าหมายในการสร้างสังคมที่ดี (Brian Godawa, 2002) เจตนา นาควัชระ อธิบายไว้ว่าสำหรับวรรณกรรมไทยนั้นแนวคิดและความเชื่อของกวีล้วนแฝงตัวอยู่ระหว่างบรรทัด ไม่ได้กล่าวขึ้นตรงๆอย่างวรรณกรรมตะวันตกเพราะพฤติกรรมคนไทยชอบเก็บความรู้สึก ดังนั้นจึงนิยมถ่ายทอด แบบอ้อมๆ(เจตนา นาควัชระ, 2521) วรรณกรรมเปิดพื้นที่ให้กวีสะท้อนค่านิยมส่วนตัวและของสังคม ยกตัวอย่าง สามก๊กฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ที่นำเสนอเรื่องราวการรบและแย่งชิงอำนาจระหว่างก๊กวุย ก๊กจ๊กและก๊กงอ โดยที่กวีแสดงค่านิยมของสังคมเรื่องสติปัญญา ในขณะที่วรรณกรรมบางเล่มอาจอธิบายชีวิตความเป็นอยู่ของคนใน สังคม เช่น เรื่อง “สี่แผ่นดิน” ที่สะท้อนวิถีชีวิต เครื่องแต่งกาย ข้าวของเครื่องใช้ของสังคม อาทิ เรื่องพระราชนิยม เกี่ยวกับการแต่งกายสตรีในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวที่แม่พลอยต้องปฏิบัติตาม โดยที่กวีอธิบายว่า แม่พลอยต้องไว้มวยาว นุ่งผ้าซิ่นและขัดฟันขาว ซึ่งแตกต่างจากสตรีไทยเดิมที่นิยมตัดผมสั้นและเคี้ยวหมากฟันดำ

(คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2554) ในขณะที่วรรณกรรมทางการเมืองสะท้อนภาพทางการเมืองและสังคมการเมือง กวีอาจพูดถึงอำนาจรัฐ การเมือง เศรษฐกิจ ค่านิยมและความเชื่อของสังคมการเมือง (สมพร มั่นตะสูตร, 2524) บางเล่มฉายภาพความไม่ยุติธรรมในสังคม และชักจูงให้เกิดทัศนคติทางการเมืองจนก่อให้เกิดการปฏิรูปสังคม (พลศักดิ์ จิระโกศิริ, 2522) กล่าวได้ว่าวรรณกรรมการเมืองเกิดจากความต้องการของกวีที่จะเรียกร้อง และปกป้อง สังคมหรือกลุ่มของตนให้อยู่รอด โดยสรุปแล้วในภาพรวมวรรณกรรมจึงเป็นมากกว่างานทางศิลปะแต่ทำหน้าที่ ถ่ายทอดความคิดสู่สังคม โดยที่สารัตถะที่ถูกถ่ายทอดนั้นเรียกว่าความจริงของกวี โดยธรรมชาติมนุษย์อยู่ ร่วมกันเป็นสังคม โดยที่สังคมการเมืองก่อให้เกิดกระบวนการขัดเกลาความคิด หมายความว่าวาทกรรมมีอิทธิพล ต่อแนวคิดของกวี ดังนั้นโลกทัศน์ของกวี มีความสัมพันธ์ และสอดคล้องกับวาทกรรมของสังคม ในขณะที่โลกทัศน์ ทางการเมืองซึ่งหมายถึงความถึงการพยายามเข้าใจบทบาทและภาระหน้าที่ของสมาชิกในสังคม ตลอดจนการทำความเข้าใจอำนาจ หน้าที่ที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมอย่างแยกไม่ออก และในหลายครั้งที่โลกทัศน์ทางการเมือง ดังกล่าวถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการสนับสนุนหรือโจมตีสถาบันต่างๆ (สมบัติ จันทรวงศ์, 2523)

ผู้วิจัยเชื่อว่าการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นวิธีสำคัญเพื่อเข้าถึงโลกทัศน์ที่กวีสร้างขึ้นอย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่ามือนักเขียนบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับการวิจารณ์วรรณกรรม ยกตัวอย่าง Sontag นักเขียนและผู้สร้างภาพยนตร์ที่มีทัศนะเชิงลบต่อการวิจารณ์วรรณกรรม โดยอธิบายว่าการวิจารณ์วรรณกรรมเป็นการตีกรอบ และลดทอนคุณค่าของวรรณกรรม (Susan Sontag, 1969) เชื่อว่าวรรณกรรมมีคุณค่าในตัวเอง โดยการวิจารณ์วรรณกรรมไม่ได้เป็นการยกระดับคุณค่าของวรรณกรรม โดยเฉพาะหากการวิจารณ์เกิดขึ้นจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีทัศนะที่ไม่สอดคล้องกับ Susan Sontag (1969) โดยมีความเห็นว่าการตีความวรรณกรรมเป็นสิทธิของผู้อ่านวรรณกรรมเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิต มนุษย์มีสิทธิเสพวรรณกรรมเพื่อชีวิตที่ดี เพราะผู้อ่านย่อมได้หลักคิดจากวรรณกรรมเมื่อมนุษย์เสพวรรณกรรมเสร็จแล้ววรรณกรรมนั้นยังคงอยู่ต่างจากอาหารที่เมื่อลงมือรับประทานแล้วย่อมหมดไป มนุษย์สามารถหวนกลับไปเสพวรรณกรรมได้ใหม่ ไม่ว่าจะกลับไปอ่านอีกครั้งวรรณกรรมก็ยังมีสิ่งใหม่ๆมาเพื่อนำเสนออยู่ทุกครั้ง (จอห์น ซัตเทอร์แลนด์, 2561) การเข้าใจถึงโลกทัศน์ในวรรณกรรมนั้นอาศัยการตีความ โดยที่ผู้วิจารณ์อาจเริ่มจากการค้นหาสาระของเรื่องก่อนว่าคืออะไร (Lajos Egri, 1960) การเข้าถึงสาระสำคัญของวรรณกรรมอาศัยการตีความแต่จะมีประสิทธิภาพแค่ไหนเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถและประสบการณ์ของผู้ตีความ เปรียบเหมือนการรับส่งภาพทางโทรทัศน์ซึ่งคุณภาพของภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับ “กำลัง” ของเครื่องส่งเพียงอย่างเดียวแต่ขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของเครื่องรับด้วย (สิทธา พินิจภูวดล, 2515) การตีความเป็นอัตวิสัยหมายความว่าอาจตีความได้แตกต่างกันตามสมรรถภาพเชิง นึกคิดของแต่ละคน บุคคลต่างเพศต่างวัยอาจมีความสามารถในการตีความที่แตกต่างกัน (บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, 2529) การเข้าถึงความจริงของกวีขึ้นอยู่กับประสบการณ์และข้อมูลที่ได้รับถ่ายทอดจากสังคม สิ่งที่สังคมยึดถือร่วมกันส่งผลต่อความคิดของผู้อ่านโดยตรงและการเข้าถึงความจริงในวรรณกรรมผู้อ่านอาจไม่จำเป็นต้องประสบมาโดยตรง เช่น ชานดาคลอสไม่มีอยู่จริงหรือน้อยที่สุดเราไม่เคยเห็นแต่เมื่อพูดถึงชานดาคลอสเราสามารถเข้าใจว่าคืออะไร ดังนั้นความสามารถในการตีความไม่ได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์เชิงประจักษ์แต่อาจขึ้นอยู่กับวาทกรรมสังคมหรือแม้แต่จินตนาการของมนุษย์เอง (Terry Eagleton, 1983) การตีความวรรณกรรมอาจไม่จำเป็นต้องยึดถือผ่านตัวอักษรที่กล่าวขึ้นตรงๆเพียงอย่างเดียวแต่อาจตีความได้จากสิ่งที่กวีไม่ได้พูดขึ้นตรงๆ เช่น การเข้าถึงโลกทัศน์ผ่านการกระทำหรือการตัดสินใจของตัวละคร (Roderick Hindery, 1976)

การตีความต้องพิจารณาเงื่อนไขต่างๆเป็นองค์ประกอบด้วย อาทิ เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ บริบท และความเชื่อของสังคม ในบางครั้งการตีความสามารถทำได้หลายแง่มุมและสำหรับในประเด็นส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองคือการเข้าถึงชุดความคิด มโนคติและโลกทัศน์ของกวี (สมบัติ จันทรวงศ์, 2547) ผู้อ่านย่อมมองเห็นโลกทัศน์ที่ซ่อนอยู่จากการอ่านและตีความโดยอาจนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาปรับใช้ ทั้งนี้เพราะ

ผู้ประพันธ์ไม่ว่าจะเจตนาหรือไม่ ย่อมฝากแผ่โลกทัศน์ไว้ในงานวรรณกรรม อาทิ ไตรภูมิพระร่วงที่สะท้อนภาพคุณสมบัติของชายชนชั้นปกครองว่าต้องเป็นผู้ที่ใจกว้าง หนักแน่น กล้าได้กล้าเสีย รู้จักระงับความโกรธ เก็บอารมณ์ได้เก่ง เด็ดขาด ซื่อสัตย์และเที่ยงธรรม (สมบัติ จันทรวงศ์, 2523) ในขณะที่โคลงยอพระเกียรติพระพุทธรูปยอคำให้ภาพชายชนชั้นปกครองไว้ว่าต้องมีความสง่างาม เข้มแข็ง กล้าหาญ และมีพลกำลัง (กฤติวิทย์ ดวงพร้อยทอง, 2521)

คนไทยมีนิสัยเจ้าบทเจ้ากลอนชอบพูดสัมผัสคล้องจอง วิถีชีวิตนับแต่เล็กนอนอยู่ในเปลสัมผัสสบทเห่กล่อมซึ่งเป็นรูปหนึ่งของวรรณกรรม (ประจักษ์ ประภาพิตยาศร, 2518) นับแต่โบราณไทยมีวรรณกรรมพื้นบ้านในลักษณะแบบมุขปาฐะต่อมาจึงมีงานขีดเขียน อาทิ ศิลจารึกหลักที่ 1 ของพ่อขุนรามคำแหงที่กล่าวถึงพระราชประวัติ ประเพณีและพระราชอำนาจซึ่งเป็นเสมือนคำประกาศให้ประจักษ์ถึงอำนาจและเกียรติคุณของราชอาณาจักร (เสถียร จันทิมาธร, 2521) ในสมัยอยุธยาโดยเฉพาะในช่วงพุทธศักราช 2199-2231 มีวรรณกรรมทรงคุณค่าหลายเรื่อง อาทิ ลิลิตพระลอ รามเกียรติ์ฉบับคำพากย์และอนิรุทธคำฉันท์ต่อมาในยุครัตนโกสินทร์มีวรรณกรรมเด่นๆ อีกจำนวนมากเช่นกัน จากที่ศึกษามาทพบววรรณกรรมไทยแบ่งออกเป็น 2 ช่วงคือ วรรณกรรมก่อนได้รับอิทธิพลจากตะวันตกได้แก่วรรณกรรมสมัยสุโขทัยถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) เรียกรวมนๆว่า “วรรณกรรมไทยเดิม” และวรรณกรรมหลังอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกเรียกว่า “วรรณกรรมปัจจุบัน” (สายทิพย์ นุกุลกิจ, 2523,)

รามเกียรติ์เป็นวรรณกรรมสำคัญของไทยมีชื่อเสียงอย่างกว้างขวางโดยฉบับที่ถือว่าสมบูรณ์ที่สุดคือฉบับพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ถือเป็น “วรรณกรรมไทยเดิม” เพราะไม่ได้รับอิทธิพลจากตะวันตก รามเกียรติ์มีหลายสำนวนเดิมที่เป็นเรื่องท่องจำแบบมุขปาฐะต่อมาฤาชาวาลมิกิจรนาเป็นภาษาสันสกฤตมีชื่อเรียกว่ารามายณะฉบับวาลมิกิ หลังจากนั้นฤาชาวาลมิกิได้ถ่ายทอดให้ศิษย์จนกลายเป็นวรรณกรรมสำคัญต่อศาสนาฮินดู เชื่อกันว่าผู้อ่านหรือผู้ที่สาธยายจะพบบุญและเดินทางสู่สวรรค์ในภพชาติหน้า นักวิชาการเชื่อว่ารามายณะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยพุทธกาลแต่จะมีความจริงแค่ไหนเพียงใดไม่เป็นที่สรุป แต่อย่างน้อยที่สุดยอมรับกันว่าเป็นเรื่องราวของสงครามระหว่างเผ่าอารยันและชาวคนธสันนิษฐานว่าพระรามเป็นชาวอารยันส่วนทศกัณฐ์เป็นชาวคนธที่อาศัยอยู่ทางใต้มอเณียร์-วิลเลียมส์ อธิบายว่ารามายณะสะท้อนภาพชาวฮินดูในโบราณกาลและยืนยันว่าเนื้อหาบางส่วนนั้นมีพื้นฐานจากความจริง (M. Monier – Williams, 1960) รามายณะมีจุดกำเนิดจากอินเดียส่วนจะเดินทางเข้าไทยอย่างไรกรรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิยากรตั้งข้อสังเกตว่ารามเกียรติ์ของไทยได้รับอิทธิพลจากอินเดีย และเข้าสู่ไทยผ่านทางชาวมลายูพร้อมกับอธิบายเพิ่มเติมว่าเนื้อหาของรามเกียรติ์ไทยและรามายณะฉบับอินเดียมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง แม้รามเกียรติ์ของไทยจะมีต้นกำเนิดจากอินเดีย แต่จากการศึกษาพบว่าไทยมีลักษณะเป็นผู้ให้กำเนิดรามเกียรติ์อีกด้วย เพราะกวีประพันธ์ขึ้นผ่านกระบวนการ “ฉวยรับ” (ทักษ์ เฉลิมเตียรณ, 2558) หมายความว่ากวีตั้งใจดัดแปลงเนื้อเรื่อง นิสัย และการกระทำของตัวละครให้สอดคล้องกับวาทกรรมของสังคมไทย (Mario J.Valdes, 1981) จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมแปลเรื่องอื่นๆของไทยมีลักษณะ “ฉวยรับ” เช่นกัน อาทิ ราชอิรราช วรรณกรรมแปลมอญที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกโปรดให้เจ้าพระยาพระคลัง (หน) แปลและเรียบเรียงโดยเนื้อหาของราชอิรราชฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) ถูกดัดทอนให้สั้นลง โดยที่เนื้อเรื่องนั้นจบลงที่รัชกาลของพระเจ้าธรรมเจดีย์ ซึ่งแตกต่างจากใน “พงศาวดารมอญ” ที่กว๊เล่าเรื่องไปไกลกว่าสมัยของพระเจ้าธรรมเจดีย์ในส่วนนี้อาจเป็นเพราะว่าเนื้อเรื่องส่วนใหญ่หลังจากรัชกาลพระเจ้าธรรมเจดีย์เป็นเรื่องของการสู้รบระหว่างมอญกับพม่าและปรากฏว่าฝ่ายพม่าเป็นผู้ชนะมอญอยู่เสมอ ดังนั้นการ “ฉวยรับ” ดัดแปลงเนื้อในส่วนองเจ้าพระยาพระคลัง (หน) จึงมีเป้าหมายพิเศษเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ชาวไทยในสมัยรัชกาลที่ 1 ที่เคยผ่านประสบการณ์พ่ายแพ้พม่า และมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองสภาพสังคมการเมืองในขณะนั้น โดยที่เนื้อเรื่องของราชอิรราชฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) จึงเป็นการเน้นย้ำชัยชนะของมอญเพราะทั้งมอญและไทยนั้นต่างมี

ศัตรูเดียวกันคือพม่า (กรรณิการ์ สาตรปรง, 25281) จากประวัติพบว่ารามเกียรติ์เป็นที่รู้จักและคุ้นเคยในสังคมไทยอย่างช้านาน สันนิษฐานว่าอย่างน้อยที่สุดน่าจะเป็นในสมัยสุโขทัย ตามที่ปรากฏชื่อถ้าพระราม หรือแม้แต่พระนามของพ่อขุนรามคำแหง พระมหากษัตริย์องค์ที่สามแห่งสุโขทัยซึ่งได้รับอิทธิพลจากชื่อของพระราม (กรมศิลปากร, 2558) ชาวไทยเชื่อว่าชื่อที่เกี่ยวข้องกับฝ่ายพระรามเป็นมงคลนาม จึงมักมีชื่อ “ราม” แทรกอยู่ในชื่อต่าง ๆ อย่าง รามา หรือรามานิบัติ แม้แต่ชื่อเมืองหลวงอย่างอยุธยาที่ได้รับอิทธิพลจากรามเกียรติ์เพราะราชอาณาจักรของพระรามมีชื่อว่าอยุธยาในสมัยอยุธยารามเกียรติ์ ยังถูกเผยแพร่ตั้งแต่สมัยต้น พิจารณาได้จากการกล่าวถึงในประกาศแข่งน้ำโคลงห้า สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ซึ่งมีความในตอนหนึ่งว่า

“...สืบหน้าเจ้าสุราชช่วยดู พระรามพระลักษมณ์ชวกร”

หมายความว่าขอเชิญทศกัณฐ์ พระราม พระลักษมณ์มาช่วยเป็นพยาน (เปลื้อง ณ นคร, 2517) หรือแม้แต่ในลิลิตยวนพ่ายก็มีการอ้างถึงพระรามเช่นกัน (กรมศิลปากร, 2514) และหลังจากที่กรุงศรีอยุธยาล่มสลายรามเกียรติ์ถูกนำมาฟื้นฟูใหม่ในสมัยกรุงธนบุรี ชื่อว่าบทละครรามเกียรติ์ พระราชานิพนธ์สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี บทละครดังกล่าวพระราชานิพนธ์ขึ้นเป็นบางตอนเท่านั้น ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชพระราชานิพนธ์รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ซึ่งเสฐียรโกเศศอธิบายว่าเป็นการรวบรวมรามเกียรติ์ที่กระจัดกระจาย (เสฐียรโกเศศ, 2515) เป็นที่น่าสนใจว่ารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 สะท้อนโลกทัศน์อย่างไรเพราะแน่นอนว่าเป็นวรรณกรรมที่มีความสำคัญถึงขนาดทรงสละเวลาพระราชานิพนธ์ขึ้นท่ามกลางยุคสร้างบ้านแปลงเมืองซึ่งเวลานับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เป็นมหากาพย์เพราะมีลักษณะเนื้อหาที่ยาว แสดงลักษณะแบบวีรบุรุษโดยการบอกเล่าและสรรเสริญเรื่องราวของพระราม (ชิตเตอร์แลนด์ จอห์น, 2561) พระรามเป็นตัวละครที่มีความสำคัญและเป็นลูกผู้ชายที่ประเสริฐ แม้ทั้งที่ตีและการเป็นกษัตริย์ที่ดีตามกรอบความต้องการของสังคม มากไปกว่านั้นยังมีเนื้อหาที่ซับซ้อนและแสดงให้เห็นถึงความเชื่อแบบไทยที่ผสมผสานระหว่างพุทธและฮินดูอย่างน่าสนใจ

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) เป็นยุคสร้างบ้านแปลงเมือง รัชกาลที่ 1 สถาปนารัตนโกสินทร์บนรากฐานการล่มสลายของกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรี รัตนโกสินทร์จึงเป็นราชอาณาจักรใหม่ และไม่ได้สืบทอดอำนาจจากราชสำนักเดิม รัชกาลที่ 1 หรือพระยาจักรี (ทองด้วง)ปราบดาภิเษกเป็นปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรีหลังจากปราบกบฏที่นำโดยพระยาสุรศักดิ์สำเร็จ ในช่วงต้นรัชสมัยของรัชกาลที่ 1 เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อมีการเปลี่ยนผ่านอำนาจอย่างฉับพลัน (กรรณิการ์ สาตรปรง, 2528) สังคมต้นรัตนโกสินทร์เพิ่งผ่านพ้นจากความสับสนและไร้ระเบียบจากปัญหาทางการเมืองของกรุงธนบุรี พระราชกรณียกิจสำคัญคือการฟื้นฟูสภาพบ้านเมือง สถาปนาความมั่นคงรวมถึงการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะด้านวรรณกรรม ดังนั้นจึงมีการประพันธ์วรรณกรรมทรงคุณค่าออกมาหลายเล่ม อาทิ ราชอิรสา สามก๊ก ไซฮั่น และรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ซึ่งวรรณกรรมเหล่านี้ถือเป็นวรรณกรรมเอกของต้นรัตนโกสินทร์และล้วนเป็นงานในพระราชนิพนธ์หรือไม่ก็พระราชดำริให้ผู้รู้ในราชสำนักเป็นผู้ประพันธ์โดยที่รัชกาลที่ 1 ทรงเป็นประธาน รัตนโกสินทร์ต้องเผชิญหน้ากับปัญหาหลายประการ สภาพสังคมเพิ่งเริ่มฟื้นตัวจากความสับสนและมีปัญหาที่กระทบต่ออำนาจจากการรุกรานของพม่า มากไปกว่านั้นยังถูกท้าทายจากอำนาจภายใน เกิดความขัดแย้งระหว่างพระมหากษัตริย์กับขุนนางบางกลุ่มหมายความว่าความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำมียอร้ายไม่เป็นเอกภาพเท่าที่ควร ขุนนางบางส่วนท้าทายพระราชอำนาจและแม้ว่าจะทรงกำจัดผู้ก่อกวนต่อสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโดยทรงประหารกลุ่มชนชั้นนำเก่าลงไปกว่า 40 ชีวิตแต่ปัญหาเรื่องสิทธิธรรมยังปรากฏอยู่ตลอดรัชสมัยของพระองค์จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมต้นรัตนโกสินทร์ในรัชสมัยของรัชกาลที่ 1 จำนวนเกือบทั้งหมดกล่าวถึงเรื่องสิทธิธรรม การผลิตเปลี่ยนแปลงดินรวมไปถึงระเบียบสังคม ราชอิรสา ไซฮั่น สามก๊กสะท้อนเนื้อหาว่าด้วยเรื่องความสามารถและปัญญาบารมีของผู้นำตัวละครที่สำคัญล้วนเป็นผู้มีปัญญาไหวพริบ ยกตัวอย่าง สามก๊ก (พระคลังหน, 2513) ตอนขงเบ้งแนะนำให้เล่า

ปีตั้งตัวเป็นกษัตริย์โดยให้เหตุผลว่า คนที่ไม่มีสติปัญญาไม่สามารถคุ้มครองราษฎรได้ไม่เหมาะที่จะเป็นกษัตริย์แต่เล่าปีเปี่ยมด้วยสติปัญญาเป็นที่พึงแก่ราษฎรเหมาะสมที่จะตั้งตนเป็นผู้นำ

ดังนั้นกวีสะท้อนโลกทัศน์ผ่านวรรณกรรมไม่ว่าจะจงใจหรือไม่ก็ตาม วรรณกรรมบางประเภททำหน้าที่เป็นเครื่องมือกล่อมเกลางานการเมืองโดยอาจมีเป้าหมายในการปฏิรูปสังคม รัตนโกสินทร์เป็นราชอาณาจักรใหม่ที่เพิ่งเผชิญความสับสนวุ่นวายจากกบฏในกรุงธนบุรีดังนั้นพระราชกรณียกิจสำคัญของรัชกาลที่ 1 คือการรักษาความสงบเรียบร้อยหมายความว่ารัตนโกสินทร์มีความจำเป็นต้องสร้างระเบียบใหม่ให้แก่สังคม ดังนั้นรัชกาลที่ 1 จึงทรงพระราชนิพนธ์รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เพื่อสร้างระเบียบใหม่ให้แก่รัตนโกสินทร์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโลกทัศน์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชผ่านรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1
2. เพื่อศึกษาโลกทัศน์ทางการเมืองพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชผ่านรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1
3. เพื่อศึกษาสังคมในอุดมคติของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชผ่านรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1

สมมติฐานของการวิจัย

รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เป็นระเบียบสังคมใหม่ที่กวีตั้งใจสร้างขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาสภาพสังคมที่สับสนวุ่นวายของรัตนโกสินทร์ตอนต้น กวีตั้งใจสร้างโลกทัศน์ในภาพกว้างที่สุดโดยอธิบายถึงระเบียบจักรวาลกฎที่เป็นกฎลำดับสูงสุด เป็นระเบียบที่มนุษย์นั้นสามารถเข้าใจได้และกำหนดความเป็นไปของทุกสรรพสิ่งรวมถึงอธิบายโลกทัศน์ทางการเมืองที่เป็นส่วนย่อยและมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่แยกไม่ออก

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดของงานวิจัยเล่มนี้ศึกษาโลกทัศน์ โลกทัศน์ทางการเมืองและสังคมในอุดมคติจากการตีความรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 โดยศึกษาเทียบเคียงกับฉบับก่อนหน้า กวีตั้งใจปรับเปลี่ยนเนื้อหาและอุปนิสัยของตัวละครซึ่งสิ่งนี้ผู้วิจัยมองว่าเป็นเรื่องน่าสนใจ และนำมาศึกษา งานวิจัยเล่มนี้ศึกษาโลกทัศน์ ซึ่งเป็นภาพที่กว้างที่สุดเป็นวิธีการที่มนุษย์มองโลก โลกทัศน์ที่กวีสร้างขึ้นมีลักษณะเป็นระเบียบจักรวาลที่กำหนดความเป็นไปของทุกสรรพสิ่ง นอกจากนั้นงานวิจัยเล่มนี้ศึกษาโลกทัศน์ทางการเมือง ซึ่งเป็นส่วนย่อยของโลกทัศน์ โลกทัศน์ทางการเมืองอาจเป็นการพยายามที่จะบอกกล่าวถึงการเมืองที่ควรจะเป็น อาทิ โครงสร้างทางสังคมการเมืองในอุดมคติ การเตรียมตัวเป็นกษัตริย์ที่ดี การเป็นขุนนางที่ดี ซึ่งโลกทัศน์และโลกทัศน์ทางการเมืองเป็นวิธีการที่นำไปสู่สังคมในอุดมคติซึ่งคือปลายทาง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารัศนี้เป็งานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการตีความเนื้อของวรรณกรรมเพื่อวิเคราะห์โลกทัศน์และโลกทัศน์ทางการเมืองของรัชกาลที่ 1 ศึกษางานวิจัยก่อนหน้าที่มีเนื้อที่มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องกับงานวิจัยเล่มนี้ ยกตัวอย่าง ตำราเรียน วิทยานิพนธ์หรือดุษฎีนิพนธ์รวมไปถึงงานเขียนต่างๆ ผู้วิจัยตีความโดยอาศัยวิธีการจากสำนักรูปแบบนิยม ศึกษาจากรูปแบบ เทคนิค กลวิธีและคำศัพท์ที่กวีเลือกใช้ รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เป็นวรรณกรรมแปลหรือว่าประพันธ์ขึ้นภายใต้อิทธิพลของรามเกียรติ์ฉบับก่อนหน้า ดังนั้นจึงไม่สามารถนำเนื้อเรื่องมาทาบกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงแบบแนบสนิทเพราะเรื่องราวที่เกิดขึ้นล้วนเป็นโครงเรื่องที่มีอยู่ก่อนแล้ว อย่างไรก็ตามกวีเปลี่ยนเนื้อหาและอุปนิสัยของตัวละคร ซึ่งความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ถือเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับการนำมาตีความเพื่อค้นหาโลกทัศน์ โลกทัศน์ทางการเมืองและสังคมในอุดมคติของรัชกาลที่ 1 การค้นหาสาระสำคัญของวรรณกรรมไม่มีความจำเป็นต้องอาศัยข้อมูลหรือบริบทสังคม โดยสามารถนำวิธีการตีความแบบรูปแบบนิยม มาปรับใช้เพื่อเข้าถึงความหมายเชิงสัญลักษณ์ ยกตัวอย่าง กวีเลือกใช้คำว่า “ม้วนแผ่นดิน” เป็นการเลือกใช้คำศัพท์เชิงสัญลักษณ์ ชี้ให้ผู้วิจัยเห็นภาพความไร้ซึ่งกฎระเบียบ ซึ่งความสับสนวุ่นวายเกิดจาก

การกระทำที่ไม่ชอบธรรมของผู้ไม่รู้จักหน้าที่ก่อให้เกิดภาวะ “สงคราม” อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมีความเห็นว่าเราไม่อาจปฏิเสธอิทธิพลของบริบทสังคมและเชื่อว่ารามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 แม้ว่าจะเป็นวรรณกรรมแปลหรือเป็นวรรณกรรมที่ถูกประพันธ์ขึ้นโดยได้รับอิทธิพลจากรamayanaฉบับบาลมิกิแต่ก็ย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมที่แวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ผู้วิจัยให้ความสำคัญไปที่การตีความในส่วนที่เป็นจุดสำคัญของเนื้อเรื่อง อย่างอาจในตอนทีพลีผ่นหรืออาจเป็นการดำเนินเนื้อเรื่องไปถึงจุดๆหนึ่งที่เรียกว่าเป็นจุดเป็นจุดตายของตัวละคร ซึ่งในมิติทางนิเทศศาสตร์อาจเรียกว่าเป็นจุดสูงสุดของเนื้อเรื่องหรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า decisive moments นอกจากนั้นผู้วิจัยตีความจากเนื้อหาที่กวีเน้นย้ำหลายครั้ง หรือ frequency ที่เกิดขึ้น เพราะความบ่อยของเหตุการณ์ต่างๆย่อมสะท้อนคุณค่าบางประการหรือสะท้อนโลกทัศน์ของกวีที่ตั้งใจสร้างชิ้นงานที่ทำการศึกษาวิจัยคือ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยรามคำแหง หอสมุดคณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง การค้นคว้าและวิจัยในคุณูปการนี้

สรุปผลการวิจัย

รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ถูกประพันธ์ขึ้นเพื่อใช้เป็นระเบียบให้แก่นรัตนโกสินทร์ซึ่งเป็นราชอาณาจักรใหม่ที่สร้างขึ้นจากความล่มสลายของอยุธยา และกรุงธนบุรี สภาสังคมยังไม่มีเสถียรภาพเท่าที่ควร ทั้งในช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ประชาชนต่างเดือดร้อนและสับสนจากกลุ่มกบฏที่นำโดยพระยาสุรสีห์ในช่วงปลายกรุงธนบุรี สังคมต้นรัตนโกสินทร์เดือดร้อนและสับสนจากการเปลี่ยนอำนาจที่รวดเร็ว ฉับพลัน ดังนั้นการสร้างระเบียบใหม่แก่สังคมจึงเป็นสิ่งที่พระมหากษัตริย์นั้นต้องการ และจำเป็นต้องสร้างขึ้นเพื่อความมั่นคง และสมดุของราชอาณาจักร

กวีตั้งใจสร้างโลกทัศน์ซึ่งเป็นภาพที่กว้างที่สุด อธิบายถึงระเบียบจักรวาลที่ครอบคลุมทุกสรรพสิ่งอย่างไม่มีข้อยกเว้น โลกทัศน์แบบไทยว่าด้วยเรื่องลำดับชั้น เป็นระเบียบที่มองจักรวาลบนพื้นฐานความไม่เท่าเทียม เชื่อว่าจักรวาลถูกแบ่งเป็นลำดับชั้น เช่นเดียวกันกับโลกมนุษย์ มนุษย์แบ่งเป็นลำดับชั้นจากชาติกำเนิด บรรดาศักดิ์ ความสามารถ อาวุโสและเพศในกรณีลำดับชั้น อาจวัดความแตกต่างจากเกณฑ์ เทวภาพและบุญบารมี ยกตัวอย่างการที่กวีอธิบายว่าอยุธยามีเทวภาพสูงสุดเพราะกำเนิดจากเทวบัญชาของพระอิศวร และพระนารายณ์ เรื่องลำดับชั้นเป็นระเบียบจักรวาลที่ละเมิดไม่ได้ เพราะทันทีที่ถูกละเมิด จักรวาลจะเรียกร้องให้ผู้มีบุญบารมีอย่างพระนารายณ์เข้ามาระงับเหตุ จากการศึกษาพบว่ากวีตั้งใจขนพระรามของว่าพระจักรี รวมถึงคำแปลงที่สื่อความหมายแบบเดียวกัน ซึ่งการเรียกโดยพระราชทินนามในลักษณะนี้ไม่ปรากฏมาก่อนในฉบับก่อนหน้า หมายความว่าพระรามเป็นภาพแทนของรัชกาลที่ 1 รวมถึงอยุธยาถือภาพแทนของรัตนโกสินทร์ ดังนั้นการที่ทรงนำกำลังปราบกบฏช่วงปลายอยุธยาจึงเป็นเรื่องที่ชอบธรรม เพราะพระองค์เป็นผู้มีเทวภาพที่เพียบพร้อมประหนึ่งพระนารายณ์อวตาร ทำให้รัชกาลที่ 1 มีความชอบธรรมในการระงับเหตุ การสถาปนาตนเองเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์ใหม่แห่งรัตนโกสินทร์จึงมีขึ้นและเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

นอกจากนั้นกวียังสร้างโลกทัศน์ทางการเมือง ที่เป็นวิธีที่มนุษย์มองการเมือง การศึกษาโลกทัศน์ทางการเมืองเป็นความพยายามที่จะเข้าใจในบทบาท หน้าที่ของสมาชิกในสังคมการเมือง กวีอธิบายถึงโครงสร้างสังคมที่แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง สังคมการเมืองในโลกมนุษย์ของรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ก็มีการแบ่งลำดับชั้นเช่นเดียวกันกับสวรรค์ โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์กลางแห่งอำนาจ อธิบายถึงความเป็นกษัตริย์ที่ดีและผู้ใต้ปกครองที่ดี ซึ่งหากจะกล่าวแบบสั้นกษัตริย์มีหน้าที่ปกครองและคุ้มครองประชาชน ในขณะที่ผู้ใต้ปกครองมีหน้าที่สำคัญคือการรับใช้อย่างซื่อสัตย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกวีเน้นย้ำไปที่ความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับอุปราช ซึ่งในความเป็นจริงแล้วอุปราชอาจเป็นพระอนุชาหรือพระราชโอรส แต่ในโลกของรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 นั้นอุปราชล้วนเป็นน้องชายทั้งสิ้น ซึ่งเป็นภาพที่เหมือนกับในรัชสมัยของรัชกาลที่ 1 กวีสร้างโลกทัศน์

ว่าอุปราชมีหน้าที่รับใช้อย่างซื่อสัตย์ สุจริตและต้องจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ กล่าวคือตัวแสดงในสังคมมนุษย์ต้องยอมรับสถานะของตนเองและเคารพผู้ที่มีสถานะเหนือกว่า โลกทัศน์ทางการเมืองแบบไทยที่กวีสร้างขึ้นในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 สะท้อนถึงวัฒนธรรมความอาย หรือ Guilt Culture โดยที่ตัวแสดงล้วนตกอยู่ภายใต้วัฒนธรรมในข้อนี้ เกียรติกับความอับอายขายหน้ามีเส้นบางๆแบ่งอยู่ ตัวแสดงต้องการเป็นผู้มีเกียรติ จึงยอมไม่ได้หากต้องเสียหน้าในบางครั้งความถูกต้องอาจสำคัญน้อยกว่าการเสียหน้า

อภิปรายผลการวิจัย

การสร้างระเบียบจักรวาลว่าด้วยเรื่องลำดับชั้น เป็นโลกทัศน์แบบไทยที่ผสมผสานระหว่างความเชื่อแบบพุทธและฮินดู การสร้างระเบียบจักรวาลเรื่องลำดับชั้น นำมาสู่โครงสร้างทางสังคมการเมืองที่มั่นคงในแบบไทยๆ วิธีการมองจักรวาลบนพื้นฐานแห่งความไม่เสมอภาค โดยนำกฎเกณฑ์เรื่องบุญ กรรมและลิขิตมาเป็นเครื่องมือในการอธิบาย ส่งผลให้มนุษย์ยอมรับในสถานะของตนเองและไม่กล้าท้าทายผู้ที่มีสถานะที่เหนือกว่า เพราะมีความเชื่อว่าการที่ตนนั้นมีสถานะที่ต่ำกว่านั้นเป็นเพราะสะสมบุญมาน้อยกว่า ระเบียบจักรวาลในข้อนี้เน้นไปที่หน้าที่ของแต่ละบุคคลและสะท้อนถึงความสำคัญของเรื่องสังคม หรือส่วนรวมมากไปเรื่องส่วนตัว เกียรติและศักดิ์ศรีเป็นสิ่งที่มนุษย์ในโลกของรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 แสวงหาซึ่งการที่จะเป็นผู้มีเกียรติ มนุษย์ต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างสุจริต ผู้ใดปกครองมีหน้าที่รับใช้ ในขณะที่กษัตริย์มีหน้าที่ปกครอง ดังนั้นในส่วนนี้จึงเป็นความพยายามของกวีในการสร้างสังคมในอุดมคติซึ่งคือสังคมของผู้ที่รู้จักหน้าที่และผู้มีรักในเกียรติ ประเด็นต่อมาคือการที่กวีพูดถึงเรื่องระเบียบจักรวาลที่ถูกรบกวน การที่ต้องอธิบายถึงผู้ห้ำหั่นการสร้างความเดือดร้อนมีขึ้นเพื่อสร้างสิทธิธรรมในรัชกาลที่ 1 ปกครอง สร้างความเชื่อวาระรัชกาลที่ 1 คือพระนารายณ์อวตาร เช่นเดียวกันกับพระราม ดังนั้นการสถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์ของพระองค์นั้นมีความชอบธรรม กวีสร้างโลกทัศน์ไว้มากมายในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของโลกทัศน์ทางการเมือง อาทิ การเป็นน้องที่ดี ที่กวีเน้นย้ำในเรื่องการเป็นน้องหรือการเป็นอุปราชที่ตื้นตัน เกิดขึ้นเพื่อตอบคำถามความขัดแย้ง ไม่ลงรอย ระหว่างรัชกาลที่ 1 กับสมเด็จพระบรมฯ กวีตั้งใจเปลี่ยนเนื้อหา รวมถึงอุปนิสัยของตัวแสดงบางตัว เพื่อสนับสนุนภาพน้องในอุดมคติ ยกตัวอย่าง กุมภกรรณที่ในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 เป็นยักษ์ที่รักความสะอาดและทรงทศพิธราชธรรม กุมภกรรณจงรักภักดีต่อพี่และไม่หวังในลาภยศ โดยไม่ทรงเครื่องประดับหรือมงกุฏเช่นทศกัณฐ์ หรืออินทรชิตร ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ไม่ปรากฏในฉบับก่อนหน้า เนื้อหาที่แปรเปลี่ยนในส่วนนี้สะท้อนภาพว่าน้องที่ดีต้องภักดี ไม่หวังในอำนาจและไม่คิดแย่งแย่งพระราชอำนาจของกษัตริย์ กวีเน้นย้ำเรื่องน้องที่ดีตลอดเนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นการสะท้อนความสำคัญของการเป็นน้องที่ดี หรือน้องที่รัชกาลที่ 1 ต้องการ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

งานวิจัยเล่มนี้ผู้วิจัยอ่าน ทบทวน ประกอบกับเทียบเคียงจากบริบทสังคมในส่วนที่เนื้อหาแปรเปลี่ยนอย่างไรก็ตามสิ่งที่ค้นพบนั้นเป็นความคิดส่วนตัวของผู้วิจัย การตีความความเป็นสิทธิของผู้อ่านตามธรรมชาติ การตีความไม่มีผิดหรือถูก ดังนั้นการนำไปใช้ต่อยอดต้องคำนึงถึงส่วนนี้ โลกทัศน์แบบไทยที่ผู้วิจัยค้นพบเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ผู้วิจัยมีทัศนะว่าแม้รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 จะเป็นวรรณกรรมยุคจารีตที่เก่าแก่ ทั้งการดูโน้ตในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ค่อนข้างไกลตัว ไม่เป็นที่นิยม อย่างไรก็ตามสิ่งที่รามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 ทิ้งไว้กลับฝังรากลึก เป็นวาทกรรมที่แม้อาจไม่ได้พูดถึงแบบตรงไปตรงมา แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าคนจำนวนหนึ่งในสังคมของไทยยังคงมองโลกบนพื้นฐานแห่งความไม่เท่าเทียม แตกต่างจากโลกทัศน์แบบตะวันตกที่มองจักรวาลบนพื้นฐานแห่งความเสมอภาค โดยพระผู้เป็นเจ้าได้มอบไว้ซึ่งสิทธิบางประการที่ไม่สามารถเพิกถอนได้ การมีสถานะทางสังคมที่แตกต่าง ฐานะความร่ำรวยไม่ได้มาจากความสามารถหรือปัญญา แต่คนจำนวนหนึ่งอาจบอกว่าเป็นเรื่องของบุญกรรมที่ทำมาไม่เท่ากัน มากไปกว่านั้น

วัฒนธรรมความอายหรือ Guilt Culture เป็นสิ่งที่พบตลอดเนื้อเรื่องเช่นกัน แม้ว่าตัวแสดงจะรักษาหน้าเพื่อรักษาเกียรติ แต่ในบางครั้งการรักษาหน้าของตัวแสดงกลับเป็นต้นตอแห่งการกระทำที่ไม่ชอบธรรม ทำให้ได้สิ่งที่ผิดเพื่อรักษาหน้า ไม่กล้าที่จะพูดหรือถามในสิ่งที่ไม่รู้เพราะกลัวว่าสังคมจะติติง สิ่งนี้ก่อให้เกิดสังคมแบบมีมือถือสาทุกปาดถือศีล หรือ Hypocrite Society เพราะมนุษย์ในสังคมทำตามสิ่งที่เชื่อว่าสังคมส่วนรวมมองว่าดี การเป็นคนดีจะถือว่าเป็นผู้ที่มีการรักษาคำถามที่น่าสนใจคือเกียรติที่กล่าวมานี้คือเกียรติแบบไหน แล้วเราควรภูมิใจกับเกียรติแบบนี้หรือไม่ โลกทัศน์แบบไทยเป็นอุปสรรคต่อการเจริญเติบโตของประชาธิปไตยไทยหรือไม่ หรือในความเป็นจริงแล้วประชาธิปไตยแบบไหนที่เหมาะสมกับเรา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย

ผู้ที่สนใจอาจศึกษาวรรณกรรมเล่มอื่นๆ อาจเป็นวรรณกรรมในยุคที่ร่วมสมัยขึ้นมาจนถึงปัจจุบัน เพื่อเข้าถึงโลกทัศน์ที่กวีตั้งใจสร้างขึ้น ในส่วนนี้ถือว่าน่าสนใจเพราะจะช่วยให้ทราบว่าโลกทัศน์ที่กวีสร้างขึ้นนั้นมีลักษณะที่คล้ายหรือแตกต่างจากโลกทัศน์ที่ผู้วิจัยพบในรามเกียรติ์ฉบับรัชกาลที่ 1 โลกทัศน์ที่กวีซึ่งเป็นคนยุคใหม่นั้นจะก้าวไปในทิศทางอื่น หรือว่าฝังรากลึกกับโลกทัศน์แบบเดิมๆ หรือในอีกกรณีหนึ่งผู้วิจัยใคร่ขอเสนอให้ศึกษาวรรณกรรมที่มาจากโลกตะวันตกหรืออาจเป็นการศึกษาวรรณกรรมของโลกสังคมนิยมเพื่อทราบว่าโลกทัศน์ที่ถูกสร้างขึ้นจากความเชื่อทางระบอบการปกครอง หรือพื้นฐานวิธีการมองโลกที่แตกต่างกันนั้นจะมีส่วนที่คล้ายหรือแตกต่างกันมากแค่ไหน เพียงใด

เอกสารอ้างอิง

- กฤตวิทย์ ดวงสร้อยทอง. (2521). *วรรณกรรมประวัติศาสตร์ เล่มที่ 2*. โครงการบริการวิชาการฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรมศิลปากร. (2514). *ลิลิตยวนพ่าย*. พระนคร: ศิลปาบรรณาคาร.
- กรรณิการ์ สาตราปรุง. (2528). *ราชาธิราช สามก๊กและไซฮั่น*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- เจตนา นาควัชร. (2521). *ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิมพ์เนศ.
- ซัตเทอร์แลนด์ จอห์น. (2561). *วรรณกรรม: ประวัติศาสตร์เรื่องเล่าแห่งจินตนาการ*. กรุงเทพฯ: บุ๊คสเคป.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2558). *อ่านจนแตก วรรณกรรม ความทันสมัยและความเป็นไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่าน
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ. (2529). *แฉ่งวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อ่านไทย.
- ประจักษ์ ประภาพิตยากร. (2518). *คนเจ้าบทเจ้ากลอน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจริญธรรม.
- เปลื้อง ณ.นคร. (2517). *ประวัติวรรณคดีไทยสำหรับนักศึกษา*. พระนคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- พระคลัง (หน). (2513). *สามก๊ก*. พระนคร: แพร่พิทยา.
- พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2522). *วรรณกรรมการเมือง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กราฟอาร์ต.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครอักษรเจริญทัศน์ จำกัด.
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2554). *“สี่แผ่นดิน” กับเรื่องจริงในราชสำนักสยาม*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2523). *ความคิดทางการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บรรณกิจ.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2547). *บทพิจารณาว่าด้วยวรรณกรรมการเมืองและประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- สมพร มั่นตะสูตร. (2524). *วรรณกรรมสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ: โอเดียน สโตร์.

- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2523). *วรรณคดีวิจารณ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิทธา พินิจภูวดล. (2515). *ความรู้ทั่วไปทางวรรณกรรมไทย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เสฐียรโกเศศ (พระยาอนุมานราชธน). (2515). *อุปกรณรามาเกียรติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร.
- Brian Godawa. (2002). *Hollywood Worldviews*. Illinois: InterVasity Press.
- George Anastaplo. (1983). *The Artist as Thinker from Shakespeare to JOYCE*. Ohio: Swallow Press.
- Lajos Egri. (1960). *The Art of Dramatic Writing: Its Basics in the Creative Interpretation of Human Motives*. New York: Simon & Schuster.
- Mario J. Valdes. (1981). *A Functional View of Critics in What is Criticism*. Bloomington: Indiana University Press.
- M. Monier-Wiliams. (1960). *Indian Epic Poetry*, London: Trubner and Co. Ltd., 1892. Simon & Schuster.
- Roderick Hindery. (1976). Hindu Ethics in The Ramayana. *Journal of Religious Ethics*, Vol. 4, No. 2.
- Susan Sontag. (1969). *Against Interpretation and Other Essays*. New York: Farrar, Straus and Giroux.
- Terry Eagleton. (1983). *Literary Theory*. Oxford: Blackwell Publisher.
- Wilfred L. Guerin, Earle Labor, Lee Morgan, Jeann C. Reesman and John R. Willington. (2005). *A Handbook of Critical Approach to Literature*. Oxford: Oxford University.